

גליון תתל + ערש"ק פרשת במדבר

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

מדוע נמנעה יוכבד ב"שבעים נפש"?

מהי עבודת "דונו דיני"?

שיטות הראשונים בדיני תורה הגובעים מגדר "שכינות"

כיצד לומדים "תורה לשמה"?

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

תורה לשמה

‘תורה לשמה’ הכוונה מה שהתורה אור, דשם תורה הוא הוראת דרך, דמי שהולך בחשך נכשל גם באכן קטן ונופל גם לבור קטן, אבל ההולך במקום אורה אפילו אם הולך בדרך שנמצאים בו אבנים גדולות ובארות חמר, ניצול מהם ולא יאונה לו כל רע, לפי שהאור מאיר לו את הדרך הישר ולמצא אורח ונתיב בטוח שלא יכשל בדבר המזיק, אבל ההולך בחושך, הוא ממשמש באפילה שאינו רואה את הדרך הישר בכלל והילוכו הוא רק על צד ההרגל, ואם בדרך הילוכו מזדמן לו גם דבר קטן ביותר הוא נכשל ונופל, ולפעמים הנה גם ממכשול קל נופל מלוא קומתו וניזק באבריו החיצונים או אפילו גם באיבריו הפנימיים, עד שנחלה חולי גדול וצריך רפואות רבות להקימו מחליו, וכל זה הוא לפי שהלך בחושך.

וכן הוא ברוחניות, שהלומד תורה או שונה הלכות הרי הוא הולך בדרך הישר אבל הוא הולך על צד ההרגל כמו הממשמש באפילה שחסר לו ה'קב חומטין' שהוא קדושת ופנימיות התורה, הוא לומד את התורה ויודעה אבל אינו יודע כלל את התוכן פנימי אשר בתורה והמבוקש האמיתי דלימוד התורה, ואינו אלא מה שהוא לומד את התורה ומחדש בה חדושים אבל אין זה מה שהתורה מלמדת אותו ומחדשת בו דבר, דבאמת הנה כל לימוד ולימוד בהלכות וסוגיות התורה צריך האדם הלומד ללמוד מזה איזה ענין בהנהגת מדותיו או דבוריו והטבת מעשיו וצריך לחדש בו איזה חידוש בהידור מצוה...

אבל כאשר לומד תורה ושונה הלכות ומחדש חידושים בתורה והתורה אינה מאירה לו בדבקות לבו בקיום המצוות, הוא כמו המהלך באפילה רק על צד ההרגל, שהוא עלול להכשל גם מדבר קטן ובהכשלו יכול ליפול מלא קומתו ולהנוק באבריו החיצוניים או גם הפנימיים, הנה כן הוא בהלומד תורה בלא הקב חומטין שעלול להכשל גם מדבר קטן ביותר, והוא לפי שהתורה אינה מאירה לו בעניניו ונכשל בעניני המצוות ולפעמים עובר גם על כמה איסורים עד שלפעמים ר"ל הוא ניזוק בדיעות, והתורה שלמד ולומד הנה לא זו בלבד שאינה מאירה לו להכיר טעותו אלא עוד זאת שנעשית לו סם המות למצא כמה קולות והיתרים.

והסיבה לכל זה היא לפי שאינו לומד מן התורה כי אם הוא לומד את התורה ("ניט ער לערנט פון תורה נאָר ער לערנט די תורה"), משא"כ תורה לשמה הוא אשר אופן לימודו שהתורה מלמדת אותו דכל ענין וענין שלומד בתורה מחדש בו איזה דבר בעבודה בפועל.

וזהו "כל העוסק בתורה לשמה", דמי שלימודו בתורה הוא לשמה היינו שהתורה מאירה לו הנה בהכרח שההתעסקות בתורה תפעול בו בעניני עבודה.

(ספר המאמרים תש"א עמ' 53 ואילך)

פתח דבר

בעזה"י.ת.

לקראת שבת קודש פרשת במדבר, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי', את קונטרס **‘לקראת שבת’** (גליין תתל), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט, במדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

◇ ◇ ◇

ויה"ר שנוכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונוכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,

מכון אור החסידות

תוכן ענינים

מקרא אני דודש.....ב

מודע נמנתה יוכבד כ"שבעים נפש"?

מודע כותב רש"י שבלי יוכבד המספר הוא "שבעים חסר אחת" ולא "ששים ותשע"? / מהי ההדגשה שנמנית יוכבד "מן הבטן"? / הדיוק בזה שנולדה "בפתח מצרים" / ביאור דברי רש"י על זה ששבת לוי "נמנה מן הבטן"

(ע"פ לקטי שיחת ד"ה עכ" 8 ואילך)

פנינים ⚡ עיונים וביאורים קצריםה

מה ענין שמות בני אהרן אצל מנין הלויים? (ע"פ לקטי שיחת ד"צ עכ" 9 הערה 1)

שליילת הלויים מהעבודות המסורות לכהנים (ע"פ לקטי שיחת ד"ה עכ" 1 ואילך)

יינה של תורה.....ו

מחנה דן – יסוד כל המחנות

איזו אבידה ה' שבט דן מחזיר לכל המחנות? / מהי עבודת "דונו דיני"? / מפני מה ה' מחנה דן הולך בסוף המחנה? / מהי המעלה ב"רגל" של בני ישראל על בחינת "ראש" שבהם?

(ע"פ לקטי שיחת ד"א עכ" 103 ואילך)

פנינים ⚡ דרוש ואגדהי

"מדבר סיני" ו"אהל מועד" בעבודת ה' (ע"פ מאמר ד"ה וידבר ה' תשנ"א)
מעלת "דבר שבמנין" על שאר דברים שאינם בטלים (ע"פ לקטי שיחת ד"ח עכ" 25)

חידושי סוגיותי

שיטות הראשונים בדיני תורה הנובעים מגדר "שביעות"

יבאר יסוד לפלוגתות בדין תוספת שבת ויו"ט ובדין נגעי בתים ע"פ חקירה כללית בגדר דיני התורה שמצד "שכינות" וסמיכות ב' דברים / יבאר לפ"ו חילוק רש"י והרמב"ם בביאור הסוגיא דסוף סוכה

(ע"פ לקטי שיחות הל"צ עכ" 10 ואילך; ח"ט עכ" 55 ואילך)

תורת חייםטו
פרקי אבות פרק ה

דרכי החסידות.....טז
פרקי אבות – פרק ה

מקרא אני הדרש

ביאורים בפשוטו של מקרא

המדרש
לעילוי נשמת
האשה החשובה מרת
רחמיה ח' פחמא ע"ה
בת יכלהמ"א ר' חוב
ביסטריצקין
וליבות משפחתה שיהי

מדוע נמנתה יוכבד ב"שבעים נפש"?

מדוע כותב רש"י שבלי יוכבד המספר הוא "שבעים חסר אחת" ולא "ששים ותשע"? / מהי ההרגשה שנמנית "מן הבטן"? / הדיוק בזה שגולדה יוכבד "בפתח מצרים" / ביאור דברי רש"י על זה ששבט לוי "נמנה מן הבטן"

"וידבר ה' אל משה לאמר. פקוד את בני לוי לבית אבותם למשפחותם, כל זכר מבן חודש ומעלה תפקדם" (פרשתנו ג, יד-טו). ומפרש רש"י:

"מבן חודש ומעלה - משיצא מכלל נפלים, הוא נמנה ליקרא שומר משמרת הקודש. אמר רבי יהודה ברבי שלום: למוד הוא אותו השבט להיות נמנה מן הבטן, שנאמר 'אשר ילדה אותה ללוי במצרים' - עם כניסתה בפתח מצרים ילדה אותה ונמנית בשבעים נפש, שכשאתה מוצא חשבונם לא תמצאם אלא שבעים חסר אחת והיא השלימה את המנין".

והנה, הרבה יש לדון בטעמו של רש"י כאן, שהאריך בביאור הטעם שמונים את הלויים "מבן חודש ומעלה" - והרי אין דרכו בכלל לפרש טעמא דקרא;

אמנם כאן יתבאר עצם המימרא שהביא רש"י בשם ר' יהודה בר' שלום, לענין יוכבד בת לוי שנמנתה בכלל ה"שבעים נפש" מיד כשנולדה, שיש בזה כמה פרטים ודיוקים, כדלקמן (ועוד חזון למועד בעז"ה - לבאר הטעם שהוצרך רש"י לזה בפירוש הפשט של פסוק דידן, כנ"ל).

ב. מקור דברי רש"י הוא במדרשים על אתר - מדרש תנחומא (פרשתנו טז. תנחומא באבער יט) ומדרש רבה (במדב"ר פ"ג, ת. וכן הוא בעוד מדרשים, כגון בפסיקתא דר"כ (באבער) ס"פ שקלים). וזה הלשון במדרש רבה:

"למוד הוא הקב"ה להיות מונה בשבט הזה בכל מקום עד שהם קטנים. מנין, בשעה שאמר הקב"ה ליעקב שירד למצרים, אותה שעה ספר את בניו נמצאו כולם ששים וששה, שנאמר 'כל נפש ששים ושש', ושני בניו של יוסף ויוסף - הרי ששים ותשעה; והוא אומר 'כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים'".

והנה, לשון המדרש הוא שהקב"ה מונה את שבט לוי "עד שהם קטנים", ולכאורה הכוונה בזה שמונה אותם מיד כשנולדו -

הערת חיים

מבתי עצת והדרכות בעבודת הש"ת בז"י היום יום

פרקי אבות פרק ו

בעל עסק - גם במקום הנופש

כל העוסק בתורה
משנה א

נעם לי לקבל הידיעה שנמצא הוא וזוגתו שיחיו במקום מנוחה ב... ובודאי גם שם מחפש הזדמנות להאיר אור תורה ונר מצוה ומאור שבתורה הדרכותי ומנהגי בהסביבה,

וכידוע פירוש כבוד קדושת מורי וחמי אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע על ביטוי רז"ל "עוסק בתורה" ולא "לומד תורה", שכמו בעסק כפשוטו משתדל לעשות את זה במקום שרבו העוברים ושבים, כן אין יושב סגור בחדרו חדר לפנים מחדר ומחכה פן ואולי יבוא מי להציע ענין של עסק, אלא שרצים אחריו, הרי ממש באופן כזה צריך להיות העסק בתורה, והאריכות בזה אך למותר.

ובודאי כיון שמשתדל באופן הנ"ל מצליח וכפסק רז"ל יגעת ומצאת.

(אגרות קודש ח"ס עני ריח-ט)

הקב"ה בא קודם - לפני כולם - להר סיני

...הוא (הנמען) יודע כבר את דעתי, שכעת (ואולי גם בעבר) אין להמתין עד שהזולת יבוא ויבקש יהדות, אלא חייבים ללכת אליו ולעורר בו את התאבון שלו ליהדות, ועל דרך הצחות אפשר לומר על זה, כמו שכתוב, והלכת בדרכיו מה הקדוש ברוך הוא כו", גם הקדוש ברוך הוא בא קודם - לפני כולם - להר סיני, והמתין לבני ישראל, שעדיין ישנו אז, כמסופר במדרשי רז"ל².

וכאשר מתבוננים כראוי במאמר רז"ל¹ "יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני, העני עושה עם בעל הבית", שכן כך הוא הן בגשמיות והן ברוחניות, הרי לא ראו שבעל עסק יישב ספון בחדרו וימתין עד שמישהו יבוא אליו ויאמר לו, הרי אתה צריך פרנסה, אני יכול לעזור לך בזה, והאריכות בזה אך למותר.

(הרשם מאגרות קודש ח"ה עני ק, אגרות קודש המהרש"ם ח"ב עני 97)

הבעש"ט הנהיג שהמשפיע הולך אל המקבל

בעתו קבלתי מכתבו, בו מבקש איזה הוראה בנוגע להנהגתו בארצנו הקדושה ת"ו במחנה אשר כולם אנשים

- (1) ספרי עקב יא, כב. ושם: מה הקדוש ברוך הוא נקרא רחום, אף אתה היה רחום; מה הקדוש ברוך הוא נקרא חנון, אף אתה היה חנון; מה הקדוש ברוך הוא נקרא צדיק, אף אתה היה צדיק; מה הקדוש ברוך הוא נקרא קדוש, אף אתה היה קדוש.
- (2) שיר השירים רבה פ' א.
- (3) ויקרא רבה לד, ת. רות רבה ה, ט.

פשוטים פליטים ממקומות שונים... הנה זה מכבר אמרתי שכיון שנמצאים אנו בעקבתא דעקבתא דמשיחא הרי יש על כל אחד להשתדל בעבודת ההכנה לביאת משיח...

וידוע החילוק ונתבאר גם כן בשיחות כבוד קדושת מורי וחמי אדמו"ר אשר בימים הקדמונים ובתורת הנגלה ה' הסדר שהיו המשפיעים מחכים עד שיבוא המקבל לקבל, והבעל שם טוב הנהיג וכן עשו כמה מתלמידיו ותלמידי תלמידיו אחריו שיה' המשפיע הולך אל המקבל, וכן הוא גם בנוגע לחסידים בצריכים הם לשוטט ברחובות ולקרב נפשות ולבבות בני ובנות ישראל לאביהם שבשמים על-ידי הנהגות החסידים דרכי החסידות ותורת החסידות,

וכיון שדורשים זה מאתנו הרי בודאי ניתנו לנו הכחות על זה כי אין הקדוש ברוך הוא בא בטרונאי עם בריותי' ולפום גמלא שיחנא³...

כל אחד ואחד מאתנו עשוהו למשפיע אשר יזכה לקרב את לבן של ישראל לאבינו שבשמים אשר גודל ענין זה אין לשער ואין להעריך והאריכות בזה אך למותר.

(אגרות קודש ח"ה עני צב)

עול נעים שאינו משא ומעמסה אלא ענין של שמחה

אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה
משנה ב

בנועם נודעתי אשר [ב]ימים אלה הגיע לגיל שלוש עשרה שנה, עונת בר מצוה.

והרי זה מתאים לנקודת תוכן פרשת שבוע זה [יתרו], קבלת התורה מסיני, שעה שקבלו כל עם בני ישראל עול תורה ועול מצוות, בבחינת "בר מצוה" לכל דבר.

ובודאי למותר להסביר לך שכשהמדובר בעול תורה ומצוותי, פירושו של "עול" זה אינו ח"ו משא ומעמסה, אלא הדרכה ולימוד ודרך חיים שעל ידו ממלא איש הישראלי תפקידו בחיים, זאת אומרת אדרבה ענין של שמחה, וכמאמר חכמינו ז"ל "רצה הקב"ה לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות".

והי רצון שאכן תקבל עול זה בשמחה אמיתית ותהי מקור נחת רוח, נחת רוח יהודי אמיתי, להוריק ולתפארת לכל ידידיך.

(אגרות קודש ח"ה עני קטז)

- (4) ע"ז ג, א.
- (5) כתובות טז, א.

חולצין הוא (רק) "באבן שבמקצוע".

ובאמת דרש"י אזיל בזה לשיטתו בחולין קכח: בפירוש הא דתנן בנגעים פ"ג מ"ב (וכ"ה בתו"כ מצורע יד, מה) "אבן שבזוית כשהוא חולץ חולץ את כולו", שכתב ד"כולו" היינו "אבן המנוגעת שבזוית שנראה בבית זה ובבית זה, שכן דרך הזויות לתת שם אבנים גדולות המחזיקים את כל עובי הכותל ונראה משני צדדים" – שאבן זו יש עליה חיוב לחלוץ את כולה (גם הצד שלא נראה בו הנגע). אבל לא את כל חלקי הכותל המפסיק בין שני הבתים הללו. ולדברינו י"ל דרש"י לשיטתיה דההשפעה שע"י שכינות אינה השפעה חזקה כ"כ, עד שהשכן עצמו נעשה עליו שם "רשע" בעצמו, אלא זהו רק באופן מסובב וטפל אל הרשע עצמו, ולכן אינו חל אלא באבן המנוגעת.

[וראה עוד בארוכה בלקו"ש חל"ג במדבר ב, דבאמת איכא בענין שכינות ג' שיטות (ושם מבוארים ג' דרכים בדין דשניהם חולצין דלעיל, ובשינוי בשיטת רש"י מן המבואר לעיל, עיי"ש), ועפ"ז מתבארים בדרך נפלאה ג' סגנונות שמצינו בדברי חז"ל הנ"ל בפרשתנו בענין "אוי לרשע ואוי לשכיניו", עיי"ש ותמצא נחת].

וחלצו את האבנים, נגע באבן שבמקצוע שניהן חולצין, ואף על פי שהנגע לא נראה אלא בביתו של זה, מחמת שהיתה עינו צרה בכליו, חבירו לקה בשבילו, מכאן אמרו אוי לרשע אוי לשכיניו כו". ובזה שינה מהגירסא שלפנינו בתו"כ (ומפשטות הפירוש בהך דינא), דז"ל התו"כ: "וחלצו מלמד ששניהם חולצים, מיכן אמרו אוי לרשע אוי לשכנו, שניהם חולצים שניהם קוצעין שניהם מביאים את האבנים" (ועד"ז הוא במשנה נגעים הנ"ל). והיינו בסתם ולא רק "באבן שבמקצוע", וכמו שפירש במשנה אחרונה לנגעים (פ"ב מ"ו ופ"ג מ"ב, ע"פ הרע"ב והר"ש למשנה נגעים פ"ג שם) שהדין ד"חולץ את כולו" הוא לא רק באבן שבזוית הבית (שנראית משני הצדדים), אלא בכל חלקי הכותל (שכנגד הנגע בצד השני) המפסיק בין שני הבתים, וזוהי כוונת המשנה בנגעים התם, ד"כותל מפסיק בין שני בתים ונראה נגע בכותל לצד בית זה" (לי' הרע"ב בפ"ב שם) – "שניהם חולצין" (משום "אוי לרשע אוי לשכיניו"), שגם חבירו חייב לחלוץ האבנים שבחלק שלו (נגד הנגע). ולכאורה כן משמע מפשטות לשון הרמב"ם בפייהמ"ש (נגעים פ"ב שם) ומדבריו בהל' טומאת צרעת (פט"ו ה"ד). אבל רש"י הלא הדגיש דינא דשניהם

אמנם רש"י שינה מלשון המדרש וכתב "למוד הוא אותו השבט להיות נמנה מן הבטן"; וקשה: הרי מונים את הנו"ד – ולמה הדגיש רש"י את בטן האם שממנה יצא ? !

והי' אפשר לומר, שבלשון המדרש "עד שהם קטנים" אינו ברור שהכוונה היא גם לקטני קטנים ממש, ולכן מדגיש רש"י "מן הבטן" – שראוי להיכנס במנין מיד כשיוצא מבטן אמו. אבל עדיין אינו מובן, שלפי זה הי' לרש"י לומר בלשון ברורה: "(להיות נמנה) משנו"ד" !

ג. והנה, תוכן זה שמבאר רש"י כאן (שמנו את יוכבד בכלל ה"שבעים נפש" מיד כשנולדה), מצינו גם לקמן בפירושו לפרשת פינחס, על הפסוק (כו, ט) "יוכבד בת לוי אשר ילדה אותה ללוי במצרים", וז"ל:

"אשתו ילדתה במצרים. לידתה במצרים ואין הורתה במצרים, כשנכנסו לתוך החומה לידתה, והיא השלימה מנין שבעים, שהרי בפרטן אי אתה מוצא אלא ששים ותשע".

[וכבר כתב זה רש"י גם בפירושו לפרשת ויגש (מו, טו): "זו יוכבד שנולדה בין החומות בכניסתן לעיר, שנאמר 'אשר ילדה אותה ללוי במצרים' – לידתה במצרים ואין הורתה במצרים"].

אמנם כד דייקת שפיר, יש כמה פרטים הדורשים ביאור בלשון רש"י בפרשתנו, ומהם: א. "עם כניסתה בפתח מצרים ילדה אותה" – אינו אומר בקיצור "עם כניסתה למצרים" (וגם אינו אומר "כשנכנסו לתוך החומה" או "בין החומות", כלשונו בפרשת פינחס ובפרשת ויגש), אלא מדייק שנולדה ב"כניסתה בפתח מצרים".

ב. "כשאתה מונה חשבונם לא תמצאם אלא שבעים חסר אחת, והיא השלימה את המנין" – אינו אומר בלשון קצרה שלולי יוכבד היו "ששים ותשע" (וכלשונו בפרשת פינחס, ועד"ז בפרשת ויגש. וכן הוא הלשון במדרש רבה בפרשתנו), אלא מדייק ומאריך שהיו "שבעים חסר אחת" (וכן היא הגירסא במדרש תנחומא בפרשתנו).

ד. והביאור בזה:

לשון הכתוב הוא (ויגש מו, כז) "כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים". והיינו, שהי' ענין מכון בשלימות של "שבעים נפש" בעת בואם למצרים (וראה רש"י האזינו לב, ח. ולהעיר מרש"י בשלח טו, כז).

ומזה מובן, שאין לפרש שמונים את יוכבד רק מרגע לידתה, שהרי כיון שנולדה במצרים – שוב אינה בכלל "הבאים מצרימה", ונמצא שבעת הביאה למצרים עדיין לא היו במספר שבעים.

וזהו שמדייק רש"י ומדגיש ששבט לוי "נמנה מן הבטן", שבהכרח לומר שמתחשבים גם במצבה של יוכבד כפי שהיתה עדיין בבטן אמה, וכיון שהיתה בבטן אמה עוד לפני הכניסה למצרים – לכן נחשבת היא בכלל "הבאים מצרימה".

אמנם אין הכוונה שמכניסים אותה במספר "שבעים" עוד לפני לידתה בפועל – שהרי כל

זמן שהיתה בבטן אין היא מציאות לעצמה (והיא "ירך אמה") ואי אפשר למנותה ממש; וזהו שמדייק רש"י שהיא נולדה "עם כניסתה בפתח מצרים":

"פתח" הוא מקום החיבור – שמחבר בין העיר עצמה לבין מה שחוצה לה, וכשנמצאים "בפתח" יש שייכות לשני הצדדים.

ובכן: אם לידת יוכבד היתה מאוחר יותר, בתוך מצרים – אז לא הי' אפשר למנותה בכלל "הנפש הבאה מצרימה", שהרי נולדה רק לאחר שבאו, וזה שהיתה "בבטן אמה" עוד מחוץ למצרים אינו נחשב עכשיו כלל;

לאידך גיסא, אם לידתה היתה מוקדם יותר, מחוץ למצרים – אז פשיטא שמונים אותה בכלל ה"שבעים נפש הבאים מצרימה", ואין זה שייך להחידוש ש"נמנה מן הבטן".

אך כיון שנולדה בדיוק "עם כניסתה בפתח מצרים", כיון שמקום זה עדיין מחובר עם מה שמחוץ למצרים – לכן מצרפים כאן את היותה בבטן אמה מחוץ למצרים, כדי להחשיבה כאחת מהנפשות ה"באים מצרימה", שהרי סוף סוף מציאותה היתה קיימת עוד קודם שבאו.

ומעתה מבוארים שני הדיוקים בלשון רש"י – זה שאמר "נמנה מן הבטן" (ולא אמר "משנולד"), וזה שהדגיש שלידת יוכבד היתה "בפתח מצרים" – דהא בהא תליא, שכיון שהלידה היתה בפתח ארץ מצרים (ולא בפנים הארץ), לכן חזי לאיצטרופי זה שהיתה קיימת עוד מחוץ למצרים בתוך בטן אמה, ושפיר נחשבת יוכבד במנין ה"באים מצרימה".

ה. ולפי דרכנו זו יומתק מאוד לשון רש"י בסיום הענין – "כשאתה מונה חשבונם לא תמצאם אלא שבעים חסר אחת, והיא השלימה את המנין":

רש"י אינו אומר "כשאתה מונה חשבונם לא תמצאם אלא ששים ותשע", אלא מדייק "שבעים חסר אחת" – כי באמת גם לפני לידת יוכבד בפועל היו כבר "שבעים נפש", שהרי כבר נגמרה לגמרי בבטן אמה;

אלא שהיו אז "שבעים חסר אחת" – יש כבר מציאות של "שבעים" (ולא רק "ששים ותשע"), אבל חסר הפועל של "אחת".

[ובדוגמת לשון המשנה (מכות פ"ג מ"י. הובא בפרש"י תצא כה, ב) לגבי מלקות שהוא במספר "ארבעים חסר אחת" – שהוא משום שבכתוב נאמר "ארבעים יכנו", ורק שבההכאה בפועל "חסר אחת";

ועד"ז מבארים בלשון המשנה (שבת פ"ז מ"ב) לענין שבת – "אבות מלאכות ארבעים חסר אחת" (ראה תוספות יו"ט שם. ועוד).]

וכאשר נולדה יוכבד בפועל "היא השלימה את המנין" – על ידי לידתה נפעלה שלימות במספר שבעים, שעד עתה הי' בו חסרון ("חסר אחת"), ועכשיו נתמלא החסרון ונעשה שלם, ודו"ק בכ"ז.

גבי בר מצרא, דלרש"י שכח פעולת שכינות הוא ענין חיצוני בלבד, היינו שאין ה"שכן" (השדה) עצמו משתנה להיות כגופו של האחר הסמוך לו, ואפילו גבי "אוי לרשע ואוי לשכינו" היינו רק שעונש חל עליו נמי, אבל להרמב"ם היא שייכות פנימית ומהותית, והיינו גם לענין הרשעות גופא, שנעשה רשע כמותו [ודו"ק דזהו החילוק בין לשון התנחומא דלעיל בריש הדברים שהזכיר גבי השכינות לעדת קרח רק ענין העונש, ש"אבדו עמו במחלוקתו", דלא כבמדרש רבה ש"לפי שהיו סמוכים להם כו' היו כולם בעלי מחלוקת" (ועיי"ע בלקו"ש חל"ג במדבר ב, בשיטת רש"י על התורה, וראה שם בהערה 33, ואכ"מ). ועיי' בארוכה שי' הרמב"ם רפ"ו מהל' דיעות "דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר ריעיו וחביריו כו'"], ומעתה מחזור דכיון שהעונש על הרשעות הוא בא, לרש"י סו"ס צ"ל עונש השייך להרשע שיש כאן – בילגה עצמה (שלולא הקנס היתה יכולה לשחוט ולהשתמש בטבעתה וחלונה כו', ולפ"ז צ"ל דאף "חולקת בדרום" היינו לא מפני מה שחולקין זכרי כהונה, כגון לחם הפנים (תוספתא זבחים פ"ו, ז), אלא אף שאר דברים המתחלקים שם למשמרת דשייכי גם בנשים, כגון עורות המוספין (עיי' רש"י ד"ה באימורי במתני' לעיל נה; וכן רש"י בסוגיין ד"ה ובמוספין), וע"ע), דהאחרים רק נגררים עמה בענשה אבל העונש בודאי מתייחס להרשע עצמו, משא"כ להרמב"ם דנעשו גם בני המשמרת רשעים בעצמם – שפיר העונש הוא בדבר השייך רק לזכרי כהונה.

ומעתה י"ל בכוונת רש"י בסוגיין גבי נגעי בתים, וז"ל: "בתורת כהנים תניא

לעולם [כמו היוצאין], וכן קנסוה ש"טבעתה קבועה וחלונה סתומה" (כמשי"ת להלן בכוונת הדברים), והובא בסוגיין בטעם הך קנסא, דהוא משום "מעשה במרים בת בילגה שהמירה דתה כו'" (עיי"ש בארוכה), ופריך, אמאי נקנסה כל המשמרת על כך, ומשני "אוי לרשע אוי לשכינו טוב לצדיק טוב לשכינו כו'".

ומצאנו ב' פירושים בהא ד"טבעתה קבועה וחלונה סתומה". דרש"י ביאר ד"טבעתה" קאי בטבעות הנתונות באבני רצפה דבית המטבחים עבור הכנסת צואר הבהמה לשחיטה, וטבעת משמרת בילגה קבועה ואינה נהפכת כדי שתשתמש בטבעת של אחרים וגנאי הוא לה. ו"חלונה" היינו החלונות בעוכי הכותל שבהם היו גונזים סכיני השחיטה, ושלח היה סתום כדי שתשתמש בשל אחרים. אבל הרמב"ם בפיה"מ כתב ד"טבעת" היינו הטבעות שבהן תולין הבהמות להפשיטן, והחלונות היינו מקום הנחת בגדי כהונה של כל משמרת. ולכשתדוק, לפרש"י נמצא דהקנס היה בענינים השייכים גם לנשים, כי שחיטה כשרה באשה ואפי' לכתחילה (ע"י סכין ארוך כו'), כמבואר בזבחים לא: ואילך, אבל להרמב"ם נקנסו בדברים השייכים רק לזכרי כהונה, הפשט קרבנות בעזרה (ראה תמיד פ"ג מ"ה, מדות פ"ג מ"ה, רמב"ם הל' ביהבח"פ ה"ג. ועיי' רש"י ותוס' קידושין נב:), וכ"ש בגדי כהונה שהם לצורך עבודת מקדש בלבד, ראה לשון הרמב"ם בסה"מ צ"מ"ע לג (ונשים פסולות ל"עבודה", דמקבלה ואילך מצות כהונה כו' – זבחים שם).

וא"כ י"ל דאזלי לשיטתיהו הנ"ל

שלילת הלויים מהעבודות המסורות לכהנים

ואת אהרן ובניו תפקוד ושמרו את כהונתם והזר
הקרב יומת
ושמרו את כהונתם – קבלת דמים וזריקה והקטרה ועבודות
המסורות לכהנים
(ג, י, רש"י)

וצריך להבין: (א) מדוע נכתב פסוק זה,
המזהיר את הכהנים לשמור את כהונתם,
בין הפסוקים העוסקים בעבודת הלויים? (ב)
מדוע בחר רש"י כדוגמא לעבודות שעליהן
צריכים הכהנים לשמור דוקא ג' עבודות אלו
- קבלת דמים, זריקה והקטרה?
והביאור בזה:

לכשנתבונן נמצא, שמכל העבודות
המסורות לכהנים, בשלש עבודות מצאנו
ראינו שעשאוהו בני ישראל בעצמם, והן שלש
העבודות שהזכיר רש"י: קבלת דמים וזריקה
והקטרה, שעשאוהו כל ישראל בזמן הקרבת
קרבת הפסח במצרים (בא יב, טז). ועל כן הי'
מקום לומר, שגם לדורות יוכלו עבודות אלו
להיעשות אף ע"י הלויים בשליחותם של בני
ישראל (כפי שנאמר לעיל ג, ח) "ושמרו ג'
את משמרת בני ישראל", ופרש"י "שהלויים
באים תחתיהם בשליחותם".

ועל זה בא הכתוב באמצע פרשת הלויים,
ולימדנו שאף על עבודות אלו מזהירים
הכהנים "ושמרו את כהונתם והזר הקרב
יומת", והן אסורות ללויים ושייכות לכהנים
בלבד.

מה ענין שמות בני אהרן אצל מנין הלויים?

ואלה תולדות אהרן ומשה ע' ואלה שמות בני
אהרן הבכור נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר
(ג, א-ב)

יש לתמוה: (א) מה ענין שמות בני
אהרן כאן, בין מנין בני ישראל למנין בני
לוי? ובמפרשי התורה שקו"ט בדבר בכמה
אופנים, אבל בפרש"י שתק ולא פירש. (ב)
מדוע לא נזכרו כאן גם שמות בני משה,
בהתאם לפתיחה "ואלה תולדות אהרן
ומשה"?

ויש לומר, שקושיות אלו מתורצות ע"פ
דברי רש"י לעיל:

על הפסוק (פרשתנו א, מט) "אך את מטה
לוי לא תפקוד" פרש"י "כדאי הוא לגיון של
מלך להיות נמנה לבדו".

ומובן, שאם בני לוי נמנים לבדם, ביחוד
ובחביבות יתירה, בהיותם "לגיון של מלך"
- מכל שכן שיש להקדים ולספר תחילה את
מעלת אהרן ובניו, שהרי אהרן ובניו הובדלו
ונתקדשו גם משאר שבט לוי.

ולכן לא נמנו כאן בני משה, כי כוונת
הכתוב כאן היא רק להבדיל את הכהנים,
ולספר במעלתם על שאר שבט לוי.

בכמה מדיני התורה, אם הדבר יוצר קשר
מהותי בין הסמוכים ופועל שינוי בעצם
השכן (כבנדוד"ד שחל קצת קנין בגוף
השדה הסמוכה) או שהיא שייכות חיצונית
בלבד (שחל ע"ז רק דין בהנהגה גרידא
על הלוקח המבקש את השדה שבשכינות
אליו).

ישוּב יש להרחיב הדבר ולכורכו
בסוגיא נוספת (אף שבפשטותם של
דברים אין הסוגיות תלויות זב"ז), ולומר
בדרך מחודשת דהחקירה הנ"ל היא גם
נקודה משותפת לפלוגתא שמצאנו בדין
תוספת מחול על הקודש דשבת ויו"ט,
שיש חלות דין שבת ויו"ט על זמן הסמוך
להם, ונתבאר בארוכה במק"א [לעיל פרשת
יתרו סימן ג] דמחלוקת הפוסקים [כנסמן
שם] אי רשאי לקיים מצות קידוש ואכילת
שבת בזמן התוספת יסודה בפלוגתא אם
רב גוברא של סמיכות הזמן לשבת לגרום
שקדושת השבת והיו"ט עצמה תתפשט
עליו או שאין זה בכח הסמיכות וכל
שהסמיכות פועלת הוא שבזמן זה יהיה דין
על הגברא להינזר ממלאכה וכו'. והיינו
נמי כדרך ב' צדדי החקירה דלעיל בהגדרת
כוחה של שכינות וסמיכות בדיני התורה.

ומעתה יש לבאר כמין חומר החילוק
בין רש"י להרמב"ם בסוגיא דסוף סוכה,
דהנה ענין השכינות הובא התם גבי הא
דתנן במתני' התם שקנסו את משמרת
בילגה ש"בילגה לעולם חולקת בדרום",
היינו דהגם שמצד הדין "הנכנסין חולקין
בצפון", שהמשמרת הנכנסת לעבודה
נוטלת חלקה בקדשים בצד צפון (דצפון
עיקר, שהוא מקום שחיטת ק"ק. רש"י),
נקנסה משמרת בילגה לחלוק בדרום

על החפצא, דמחמת שישיר וטוב כך אזי
חלה גם בעלות מסויימת לבר מצרא על
השדה הסמוכה אליו (ובמילא נובע מזה
החובה על הגברא, שעל הלוקח להסתלק
מחמתו), ויסוד לדרך זו מצאנו בלשון
הנמוק"י בסוגיא, שכתב "כאילו יש לו
קצת קנין בגופו של קרקע". ונתבאר בזה
במק"א [ראה להלן פרשת ואתחנן סימן א] ד"ל
שנחלקו בדבר רש"י והרמב"ם, דרש"י
בסוגיא דהגיש בלשונו רק שהוא הנהגה
טובה החלה על הלוקח, דהוי "דבר שאי
אתה נחסר כ"כ שתמצא קרקעות במקום
אחר ולא תטריח על בן המצר להיות נכסיו
חלוקים", אבל הרמב"ם נקט בלשון דלא
קאי על הלוקח והדברים מורים דלדידיה
הוא דבר ישר וטוב בגוף סדרי הקנינים
כו', עיי"ש איך עפ"ז עולים יפה החילוקים
בין רש"י להרמב"ם בדין המוכר לעכו"ם
ובעוד פרטים בסוגיא.

והנה ידוע בדרכי הלימוד שמצאנו
בכמה מספרי גדולי ישראל, דיש מקום
לכרוך זב"ז גם סוגיות וענינים שבהשקפה
ראשונה אינם תלויים זב"ז, והוא על
ידי מציאת עומק של נקודה משותפת
וסברא מופשטת אחת העומדת ביסוד שני
הנידונים (אלא שבכל סוגיא מתלבשת
סברא זו בתחום אחר לגמרי), וכדרך
לימודו הידועה של הגאון מרוגטשוב.
ומעתה י"ל דיש יסוד עמוק לפלוגתא
הנ"ל, ובאמת אין המחלוקת נעוצה רק
בחקירה פרטית השייכת לדין זה (אם דין
"טוב וישר" חל על הגברא או שע"ז נוצרת
חלות גם על החפצא), אלא תליא מילתא
גם בשתי סברות כלליות בהגדרת כוחה
ופעולתה של שכינות וסמיכות שמצאנו

ביאורים בעניני הפרשה על דרך ההסידות

הכור מורפס
לעילוי נשמת
הרה"ח ר' יהודה לייב ב"ר
מרדכי אברהם ישעי'
ע"ה נפטר
מזכור ב"ק אדמו"ר ז"ע
נפטר י"ד ניסן התשפ"ב
הנעבה

מחנה דן – יסוד כל המחנות

איזו אבירה הי' שבט דן מחזיר לכל המחנות? / מהי עבודת "דנו דיני"? / מפני מה הי' מחנה דן הולך בסוף המחנה? / מהי המעלה ב"רגל" של בני ישראל על בחינת "ראש" שבהם?

מהות עבודת מחנה דן ופעולתו בכל שאר המחנות

כאשר נסעו בני ישראל במדבר, היו השבטים סדורים בארבע מחנות, ואחרון כולם הי' מחנה דן, ש"לאחרונה יסעו לדגליהם" (פרשתנו ב, לא).

בפשטות, נסיעת מחנה דן "לאחרונה" היא עניין שמורה על נחיתותם, שג' המחנות ההולכים ראשונה הם נעלים יותר, ומחנה דן הם הירודים והנחותים שבשבטים.

אמנם, באמת מעלה גדולה ועצומה יש במחנה דן, וכפי שיתבאר לקמן, שדווקא נחיתותם לכאורה, היא הגורמת למעלתם הנפלאה, ועד שהם משפיעים ומרוממים גם את שאר השבטים שבמחנות הראשונים.

"קומה אחת שלימה"

עם ישראל משול לגוף שלם, "קומה אחת שלימה" (ראה לקוטי תורה ריש פר' נצבים). כשם שבגוף האדם יש דרגות הרבה, החל מהראש הנעלה מכולם, ועד לרגליים שנחותים משאר האיברים, אך כולם הם איברים של גוף אחד ומשלימים זה את זה, כך גם בבני ישראל יש דרגות שונות, יש יהודים שהם בחינת "ראש", ויש שמחמת נחיתותם הרי הם בדוגמת "רגל", אך כולם יחד הם מציאות אחת ושלימה של כנסת ישראל.

בסדר דגלי מדבר ניתן לראות את חלוקת הדרגות שבין השבטים. המחנות ההולכים ראשונה ובסמוך יותר למשכן, הם אלו שבדרגת "ראש" וכיוצא בזה, ואילו השבטים שבמחנה דן הם בדרגה הנמוכה ביותר, בחינת "רגל".

עיון ופולחן בסוגיות הפרשה

הכור מורפס
לעילוי נשמת
הרב שמעון ב"ר מנחם
שמואל דוד הלוי ע"ה
רייטשוק
נפטר כ' כסלו התשפ"ב

שיטות הראשונים בדיני תורה הנובעים מגדר "שכינות"

יבאר יסוד לפלוגתות ברין תוספת שבת ויו"ט וברין נגעי בתים ע"פ חקירה כללית בגדר דיני התורה שמצד "שכינות" וסמיכות ב' דברים / יבאר לפ"ז חילוק רש"י והרמב"ם בביאור הסוגיא דסוף סוכה

אלא שבוזה נתבארה היטב שיטתו בסוגיין ובהך דינא דנגעי בתים. ושייכא מילתא לחקירה יסודית בגדר חלות דין שע"י "שכינות" וסמיכות שמצאנו בכמה הלכות, כמשי"ת.

ויובן בהקדים ב' דרכים שמצאנו בראשונים בדין בר מצרא (ב"מ קח.), דקיי"ל שיש זכות קודמת לקנות קרקע העומדת לימכר למי שיש לו קרקע בשכינות אליה, ורשאי לסלק לוקח אחר ולקנותה לעצמו, והוא מדכתיב "ועשית הישר והטוב", דטובה היא לבר מצרא שיהיו שדותיו סמוכות זו לזו. דהנה יש לחקור בזה טובא אם הך דינא ד"ועשית הישר והטוב" היינו רק – כפי ההבנה בפשטות – שזהו "דין בהנהגה" שחל על הלוקח האחר לנהוג כן ולסלק עצמו או שמתוך כך שזהו הישר והטוב נתחדש גם דין וחלות

גרסי' בסוף סוכה "אוי לרשע אוי לשכיניו, טוב לצדיק טוב לשכיניו". ונמצא גם בדברי חז"ל (תנחומא פרשתנו יב, במדבר"ר פ"ג, יב) גבי סדר חניית השבטים שבפרשתנו, דנסמך דגל ראובן למשפחות בני קהת שחנו שניהם תימנה: "מכאן אמרו אוי לרשע ואוי לשכנו" שנעשו כולם בעלי מחלוקת ונצטרפו לקרח ועדתו, עיי"ש.

והנה בפרש"י סוכה שם הביא מה שמצינו דבר זה לא רק במילי דאגדתא אלא אף להלכתא, והוא מה דתנן בספרא (וכ"ה בנגעים פ"ב מ"ו) גבי נגעי בתים, דכותל המפסיק בין שני בתים ונראה נגע בכותל לצד בית זה, בעל הבית האחר צריך ג"כ לחלוץ, דכתיב "וחלצו את האבנים" לשון רבים, וקאמר עלה "מכאן אמרו אוי לרשע אוי לשכיניו". ולהלן ית' דמה שהביא שם רש"י דין זה אינו בדרך דוגמא בעלמא,

"מדבר סיני" ו"אהל מועד" בעבודת ה'

וידבר ה' אל משה במדבר סיני באהל מועד (א, א)

צריך ביאור כפל הלשון "במדבר סיני" ו"באהל מועד", דלכאור' בחד מינייהו סגי.

ויש לבאר בדרך עבודת האדם לקונו:

ענין יציאת מצרים בעבודת ה' הוא יציאה מהמיצרים וההגבלות הטבעיים דנפש הבהמית, על מנת לילך אל "ארץ טובה ורחבה", בחי' מרחב דקדושה.

וזה פועל האדם בנפשו ע"י עסק התורה והמצוות וע"י עבודת התפילה, שהם ב' הענינים ד"מדבר סיני" ו"אהל מועד" הנזכרים בדרך צאתנו ממצרים:

ענין התפילה הוא להעלות ולקשר את נפשו ומדותיו אל השי"ת, שלב אחרי שלב, מלמטה למעלה, לפי מעמדו ומצבו בשעה זו. וזוהי עבודת "מדבר סיני", היינו עבודה שהתחלתה מ"מקום נחש שרף ועקרב", ומשם עולה ומתקרב לה'.

אמנם עבודת התורה והמצוות אינה תלוי במעמדו ומצבו של האדם, שהרי כל ישראל חייבים באותן המצוות, והן ניתנו לכל אדם בשווה, מלמעלה למטה. וזהו ענינו של "אהל מועד", שממנו ניתנו התורה והמצוות, כדברי חז"ל (חגיגה ו, ב) שכל פרטי התורה ניתנו באוהל מועד.

וע"י ב' העבודות ד"מדבר סיני" ו"אהל מועד", זוכה האדם לצאת מ"מצרים" הפרטי שלו, ולהגיע להרחבה אמיתית - "ארץ טובה ורחבה" בעבודת ה'.

מעלת "דבר שבמנין" על שאר דברים שאינם בטלים

שאו את ראש כל עדת בני ישראל (א, ב)

מבואר בשל"ה (חלק תושב"כ, שלשה מחנות (שמו, א)), שעל ידי המנין נעשו בני ישראל בבחינת "דבר שבמנין" שאינו בטל (ביצה ג, ב).

וצריך ביאור למה הוצרכו ישראל למעלה זו של "דבר שבמנין" דוקא, והרי ישנם עוד דברים שאינם בטלים מחמת חשיבותם, כגון "בריי" (חולין ק, א), וכן "בעלי חיים" (זבחים עג, ג).

ויש לומר, שב"דבר שבמנין" יש חשיבות מיוחדת שאינה בשאר דברים שאינם בטלים:

"בריי" ו"בעלי חיים" - חשיבותם היא מצד עצמם, מצד שלימותם ומעלתם. אמנם, בדבר שבמנין, הרי כל פרט כשלעצמו אין חשיבותו גלוי, ורק על ידי מנינם נודע שהם חשובים.

ועל דרך זה הוא בחשיבותם של בני ישראל על יתר האומות:

ישנם יהודים שחשיבותם ומעלתם על פני אומות העולם ניכרת בהם בגלוי, בדוגמת "בריי" ו"בעלי חיים" שחשיבותם גלוי. אך ישנם יהודים שבחיצוניותם הם דומים לאומות העולם, וחשיבותם אינה ניכרת, אלא על ידי שהקב"ה מונה אותם, ובה נעשים דבר שבמנין שאינו בטל.

וזהו ענינו של מנין בני ישראל, שהוא "מתוך חיבתן לפניו" (רש"י ריש פרשתנו), היינו שהקב"ה בוחר בכל איש ישראל גם כאשר אין ניכרת בו מעלתו העצמית.

לקראת שבת

ט

השבטים שבבחינת "ראש", הם אלו שנמצאים בדרגה נעלית ביותר ברוחניות. עבודתם את ה' היא מתוך הבנה והשגה עמוקה, ובגלוי הרי הם בדרגה נעלית מאוד.

ולעומת זאת, מחנה דן הוא בבחינת "רגל". אין להם ידיעה והשגה מיוחדת, ועבודתם היא בבחינת "רגל": עושים בפועל ובמעשה את מה שעליהם לעשות, מתוך ציות מוחלט להוראות השי"ת וקבלת עול מלכות שמים, ללא הבנה והשגה.

בפשטות, נראה שעבודת מחנה דן היא פשוטה ונחותה משאר המחנות, אמנם, באמת מעלתם גדלה עד למאוד, וכפי שיתבאר.

השוטה ש"מאבד את מה"

לקמן בפרשת בהעלותך (י, כה), מספרת התורה אודות מסע בני ישראל במדבר, ועל מחנה דן נאמר שהוא "מאסף לכל המחנות".

וברש"י על אתר הביא בשם הירושלמי, שדרשו מתיבת "מאסף", ש"כל מי שהי' מאבד דבר הי' מחזירו לו".

בפשטות, מה שהיו מחנה דן מחזירים את האבידות למחנות האחרים, הוא עניין גשמי פשוט: מכיוון שהיו נוסעים אחרונים, ממילא היו מוצאים את אבידות המחנות האחרים. אך באמת, כל דבר גשמי משתלשל והוא מעין העניין ברוחניות. ואם היו מחנה דן משיבים את אבידות כולם, הרי גם ברוחניות הי' לשבטים אלו כח מיוחד להשיב את האבידה.

כי הנה, עניין "אבידה" ברוחניות, נתבאר בסה"ק (ראה לקוטי תורה במדבר צא, ג. שם דברים לג, א) על יסוד מאמר חז"ל (חגיגה ד, א) "איזהו שוטה זה המאבד כל מה שנותנים לו":

"מה שנותנים לו", היא עבודת הביטול וההכנעה כלפי בורא העולם ומנהיגו, וכלשון שאמר משה "ונחננו מה" - "מה אנחנו חשובין" (בשלח טז, ז ובפרש"י), ואם כן "מה" היא עבודה רבתי שיעמול בה האדם להכניע גאוותו ומציאותו, להיות בטל לגמרי להשי"ת.

ויש מי "שמאבד מה שנותנים לו", והיינו שמאבד ומפסיד את הביטול שבנפשו, והרי הוא מרגיש עצמו למציאות חשובה, ונופל בגאווה שהיא שורש לכל מיני רע, וכל זה בסיבת ה"שוטה", הלא הוא היצר הרע המכונה "מלך זקן וכסיל" (קהלת ד, יג. ובפרש"י), שמסיתו ומפתהו לאבד הביטול וההכנעה שלו להשי"ת.

ונמצא, שהשבטים שבמחנות הראשונים מצויים בסכנה לאבד את בחינת "מה" שבהם, ואילו מחנה דן, מצוינים הם בעבודת ההתבטלות וההכנעה להשי"ת, והרי הם משיבים את ה"אבידה" הלזו לכל השבטים האחרים, ופועלים בהם את ההתבטלות להשי"ת.

מחנה דן - עבודה ב"קבלת עול"

ביאור העניין:

השבטים שבמחנות הראשונים הם במדריגה נעלית ומרוממת, הם קרובים אל המשכן, והם בבחינת "ראש" ה"קומה שלימה" של כנסת ישראל. עבודתם היא באופן נעלה, עבודה של שכל והבנה והשגה עמוקה, וממילא גם קיום המצוות נעשה מתוך חשק וחיות, שהלא הם מבינים את משמעות המצוות ואת פעולתן.

אמנם, כאשר נמצאים בדרגה כזו, קיימת סכנה שהאדם יאבד את ההתבטלות להשי"ת. מכיוון שהוא מבין ומשיג את אשר עושה, ממילא כבר אינו עוסק רק בציות להשי"ת וקבלת עולו, אלא עבודתו עלולה להיות מיוסדת רק על שכלו והבנתו.

ודווקא מחנה דן ה"נמוכים", שאין להם את מעלת ההשגה, הם אלו שמשיבים ומתקנים את בחינת "מה", ההתבטלות להשי"ת, שאבדה לשבטים האחרים. עיקר עבודתם של מחנה דן הייתה באופן של ביטול והכנעה ובקבלת עול מלכו של עולם, שעושים כל מה שמצטווים בלא להרהר ובלא להבין טעמים ונימוקים.

מחנה דן הם בבחינת "רגל", שעבודתה אינה באופן של הבנה והשגה, ואף לא ברגשי אהבה ויראה, וכל מציאותה הוא לצייט לרצון האדם ולהוליקו ממקום למקום בקבלת עול פשוטה מבלי להבין ולהרהר אחר טעם לכך, וכמו כן מחנה דן עבודתם היא בהכנעה ובביטול לרצון השי"ת לעשות ככל אשר יצוו מבלי להרהר ולנסות להסביר הדברים בשכלם מקודם.

והם אלו אשר משיבים את האבידה של בחינת "מה" לכל השבטים העומדים בדרגות הנעלות של עבודה בשכל והשגה.

וכשם שהוא בגוף הגשמי, שהראש צריך לרגליים ומקבל מהם, "שצריך" להלך בהם, וגם הם מעמידי הגוף והראש, וגם כשאירע כובד בראש מקיזין דם ברגלים ונרפא ומקבל חיותו ממנו, ונמצא שאין שלימות להראש בלתי הרגלים", כן הוא גם ב"קומה אחת" של כנסת ישראל, שמחנה דן, בחינת "רגל", משלימים את המחנות הנעלים יותר.

עבודת "דונו דיני"

בכך יובן מה שאמרו חז"ל (פסחים ד, א. ופרש"י שם) אודות אדם שהי' אומר "דונו דיני", "שמע מיני" מדין קאתי". אותו אדם הייתה הנהגתו שבכל דבר ודבר לא הי' מחליט בעצמו או מקבל עצה מאחרים, אלא הולך לדין תורה לשמוע את דבר ה' אשר יורו לו הדיינים.

ובכללות יותר, מדובר אודות הנהגה שבכל דבר ודבר, קטן כגדול, מחפשים רק את דבר ה' זו הלכה. ואפילו כאשר מדובר אודות "קלה שבקלות" הרי הוא מחפש אחר הדין בשולחן ערוך כאילו הי' מדובר אודות "חמורה שבחמורות".

ואף על פי שבתורה עצמה ניתן למצוא חילוק בדרגת וחומרת המצוות בין קלות לחמורות, מכל מקום הנהגת "דונו דיני" היא שיהודי מקפיד לידע את הדין המדויק בכל דבר ודבר, משום שכל המצוות על כל פרטיהן הן רצון ה', וממילא רוצה הוא לקיים את

רצון ה' בדיוק בקבלת עול, ולא משנה לו אם על פי שכל ואפילו על פי חכמת התורה יש חילוק בין המצוות.

זו היא עבודת שבט דן, עבודה שבבחינת רגל וקבלת עול פשוטה למעלה מטעם ודעת. ואת מעלה זו היו משיבים ופועלים גם אצל השבטים מהמחנות הנעלים יותר.

מעלת הרגל על הראש

למרות שלכאורה נראה שעבודת בחינת "רגל" היא נחותה, שהרי האדם העובד אין לו הבנה והשגה בתורה ובמהות המצוות שמקיים, מכל מקום מעלות טובות יש לה לעבודה באופן של "קבלת עול".

א. עבודה שכלית, היא מדודה ומוגבלת בהגבלות שכל האדם. וממילא, גם ההתחברות בהשי"ת נעשית באופן מוגבל. והלא הקב"ה הוא בלי גבול ותכלית, ואין לו שום הגבלות, ונמצא, שבעבודה שכלית מתחברים עם השי"ת רק באופן חלקי ומוגבל.

לעומת זאת, בעבודה של קבלת עול והתבטלות, הרי יש התמסרות מוחלטת להשי"ת. הוא מבטל את מציאותו מכל וכל, ורוצה רק להדבק בהשי"ת ולעשות רצונו. וממילא הרי הוא תופס בהשי"ת עצמו כפי שהוא אינו מוגבל כלל.

ב. כאשר עבודת האדם "בנוי" ומבוססת על הבנה שכלית או הרגש הלב, הרי יסוד זה אינו יציב וחזק ויכולים להיות בו שינויים ח"ו, שהרי הבנתו של האדם והנחות שכלו עשויים להשתנות מזמן לזמן.

ורק כאשר היסוד והבסיס לעבודה הוא "קבלת עול" פשוטה ותמימה, אזי זהו דבר שאין בו שינויים ולא שייכים בו פירוכות, וגם כאשר ממשיכים בעבודה שכלית, עדיין עבודת האדם יציבה ואיתנה, כיוון שהיא מיוסדת על "רגליים" איתנות.